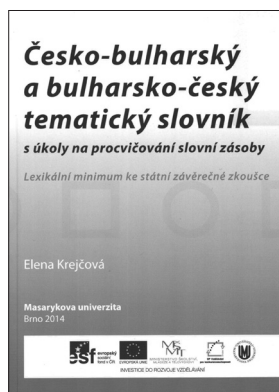
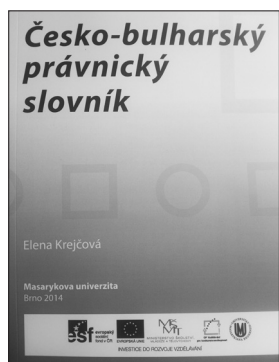




## НОВИ ДВУЕЗИЧНИ РЕЧНИЦИ



E. Krejčová, *Česko-bulharský a bulharsko-český tematický slovník*. Brno, Masarykova univerzita, 2014, 272 s.



E. Krejčová, *Česko-bulharský právnický slovník*. Brno, Masarykova univerzita, 2014, 214 s.

През последните години в Масариковия университет в Бърно се оформи един сериозен българистичен център. Двата новоизлезли речника са резултат от развиваната активна дейност там. Речниците са преводни и тематични, съответно единият поли-, а другият – монотематичен. Фактът, че са предназначени за студенти българисти, както се посочва в предговора,

определя някои техни особености, на които ще се спира по-нататък.

Всъщност „Česko-bulharský a bulharsko-český tematický slovník“ надхвърля рамките на лексикографския жанр речник. Освен речникова част, той съдържа и лексикални упражнения, което го доближава до учебното помагало. Двете части обаче са твърде несиметрични по обем – лексикалните упражнения са събрани едва в двадесет страници (с. 250–270). Поради тази причина ще съсредоточа вниманието си предимно върху речниковата част (с. 7–249).

Словникът включва лексика от двадесет и една тематични групи, всяка от които с вътрешни подразделения: 1. Dům. Дом. 2. Rodina. Семейство. 3. Čas a počasí. Време (астрономическо и метеорологично). 4. Volný čas a zábava. Свободно време и забавления. 5. Práce. Работа. 6. Školství. Образование, просвета. 7. Lidské tělo. Човешкото тяло. 8. Potraviny, stravování. Храни, хранене. 9. Město a vesnice. Град и село. 10. Komunikace. Комуникация. 11. Obchod a služby. Търговия и услуги. 12. Doprava, cestování. Транспорт, пътуване. 13. Umění a kultura. Изкуство и култура. 14. Stát a společnost. Държава и общество. 15. Ekonomika. Икономика. 16. Víra a náboženství. Вярa и религия. 17. Země. Земята. 18. Rostliny. Растения. 19. Živočichové. Животни. 20. Životní prostředí. Ekologie. Околна среда. Екология. 21. Vesmír. Вселената.

Тематично подредената лексика е представена огледално и симетрично – едни и същи лексикални единици (с малки изключения) са преведени

най-напред от чешки на български, а след това от български на чешки. В рамките на отделните тематични групи в чешко-българската и българско-чешката част заглавните думи са подредени по азбучен ред. За съжаление липсва информация за приблизителния брой на лексикалните единици, включени в словника.

Поместените в края лексикални упражнения към всяка от представените тематични области дава възможност за осмисляне и затвърждаване на съответната лексика.

Тъй като „Česko-bulharský a bulharsko-český tematický slovník“ е насочен към чешките студенти, изучаващи български език, в него обяснимо се съдържа оскъдна граматична информация за чешките заглавни лексеми. Липсва формата за родителен падеж ед.ч. (или мн.ч. при *pluralia tantum*), представяща склонителния тип на съществителните и прилагателните имена (дава се информация само за рода на съществителните и за числото, но само на *singularia* и *pluralia tantum*); за сметка на това е посочен спрегателният тип и видът на глаголите (срв. напр. *moderovat*, *-uji* неск. (с. 35), *chovat*, *-ám* неск. (с. 73), *poslat*, *pošlu* св. (с. 75). Съответно българско-чешката част съдържа информация за спрегателния тип и вида на българските глаголи, напр. *посетя*, *-иш* док. (с. 153), *оценявам*, *-аш* недок. (с. 168), *чета*, *-еш* недок. (с. 169), за рода и числото на съществителните имена. За улеснение на чешките студенти българските думи са снабдени с ударение.

Поради това, че преводът е двустранен – чешко-български и българско-чешки, речникът може да намери приложение не само при обучението на чешките студенти българисти, както скромно е заявено от авторката, но и при обучението по чешки език на българските студенти бохемисти. Но за да може да се използва самостоятелно от страна на обучаващите се, е необходимо в евентуално следващо издание да се допълни граматичната характеристика на имената, преди всичко склонителният тип на съществителните. От гледна точка на изу-

чаващите чешки език би било добре да се посочи и произношението на някои заети в чешкия език думи, като *country*, *blues* (с. 95) и др.

Съобразно с особеностите на тематичния речник включените в него многозначни лексеми са представени само с това значение, което се отнася до съответната тематична група. Например съществителното *zápra* в раздел *Транспорт* се среща само със значение ‘задръстване’, а в раздел *Човешкото тяло* – със значение ‘запек’ (Предговор, с. 5). Думите, принадлежащи към семантично близки тематични групи, са представени във всяка от тези групи. Например лексемата *вила* се среща, както в раздел *Град*, така и в *Дом*, *nádobí* – в разделите *Дом* и *Хранене* (пак там).

Като цяло „Česko-bulharský a bulharsko-český tematický slovník“ постига поставената от авторката цел – да представи достатъчния минимум от лексика за държавен изпит на студентите българисти. На места обаче този минимум би могъл да се разшири, включително с лексикални единици, които нямат еднословен еквивалент в другия език, а се превеждат описателно. Такива единици в речника се срещат по изключение, напр. *kutil* ‘човек, който непрекъснато майстори нещо’ (с. 35). Става дума преди всичко за допълване на лексиката от раздел 8. *Potraviný, stravování*. *Храни, хранене* с лексикални единици като: чеш. *houska*, *knedle* (*švestkové ~e*), *knedlík* (*bramborové knedlíky*, *houskové ~y*, *kynuté ~y*, *chlupaté ~y*, *ovocné ~y*), *knedlíček* (*masové ~y*), *krajíc*, *rohlik*, *sodovka* и др.; бълг. *баница*, *баничка* (със сирене, извара, праз), *кифла* (*козуначена ~*, *~ с мармалад, шоколад*), *кебанче* (лексемата *кюфте* обаче е включена в словника), *козунак*, *лютеница*, *пита*, *питка*, *ракия*, *филия*, *чорба* (*шкембе-чорба*) и др.

Названията на видови понятия са представени в гнездото на съответните родови названия, срв. напр. *letadlo* ср. самолет: *dopravní* ~ транспортен самолет; *bezmotorové* ~ безмоторен самолет. Речниковата статия съдържа и някои по-често срещани колокации, например в статията на *letadlo* са

включени също така словосъчетанията: *letět ~em* 'леля със самолет'; *~ se zřítílo* 'самолетът катастрофира, падна' (раздел 4.3. *Dovolená, odpočinek. Отпуска, почивка* – с. 34). На определени места словникът би могъл да се допълни с някои названия на по-обща понятия – например в чешко-българската част се среща словосъчетанието *nudlová polévka* 'супа с фиде' (в гнездото на родовото название *polévka* 'супа' – с. 64), но отсъства *nudle* 'фиде'. В раздел 12. *Doprava, cestování. Транспорт, пътуване* може да се добави *бензиностанция*, съответно чеш. *benzinová stanice*.

Рецензияраният речник е първият тематичен чешко-български и българско-чешки речник с разработени лексикални упражнения. Този факт сам по себе си е достатъчен, за да бъде оценен трудът на авторката по достойнство. „Česko-bulharský a bulharsko-český tematický slovník s úkoly na procvičování slovní zásoby“ представлява ценно помагало както за студентите българисти и бохемисти, така и за техните преподаватели.

Както тематичният речник, така и „Česko-bulharský právnícký slovník“ е предназначен за целите на обучението по български език на студентите от Масариковия университет в Бърно (вж. Предговор, с. 5), но е изключително полезен и за българските студенти бохемисти. Словникът включва приблизително 15 000 лексеми и словосъчетания от областта на правото и в по-малка степен на свързаните с юридическата сфера икономическа и обществено-политическа лексика. Не се съдържа никаква граматична информация за включените в словника

заглавни думи. Не са посочени и удараенията на българските думи, тъй като се предполага, че студентите, ползващи речника, са в напреднал стадий на изучаването на езика (Предговор, с. 5).

Многозначните лексеми са представени само със специализираното си за юридическия контекст значение. Така например *líčení* се среща само със значение 'съдебно заседание' (Предговор, с. 5), но не и със значения 'описание, изобразяване', 'гримиране', *původce* – със специализираното значение 'причинител, инициатор, организатор' (с. 123), но не и с по-общото 'създател, автор' и др.

„Česko-bulharský právnícký slovník“ е първият преводен чешко-български речник на юридическата терминология. В него се отразява богатият опит на авторката като съдебна преводачка и преподавателка. Речникът е особено полезен както за студенти и преподаватели, така и за преводачи на специализирани текстове.

Със своите първи успешни стъпки в създаването на двуезични речници, както и в качеството си на възпитанка на Софийския университет и на преподавателка в Масариковия университет в Бърно, Елена Крейчова изгражда мост между бърненската българистика и софийската бохемистика. Представените речници се вписват успешно в традицията на двуезичните чешко-български и българско-чешки речници и допринасят за развитието на двуезичната лексикография.

ЦВЕТАНКА АВРАМОВА  
Софийски университет  
„Св. Климент Охридски“  
✉ avramova\_cv@abv.bg

